

Ahal-teke ve at bayramı



Karakum çölinün ağır koşulları bütün canlıları olduğu gibi atları da dayanıklı olmaya zorlar. Ahal-tekeler bir şey yiyip içmeden 500 km yol alabilirler.

BİR Türkmen atı olan Ahal-teke, 3 bin yıl evvel insanlar tarafından evcilleştirilmiş ilk at türü olarak bilinir. Ancak arkeolojik kazılarda elde edilen yeni buluntular, Ahal-teke'nin geçmişinin 2 bin yıl daha geriye gittiğini bize söyler. Ahal adı bugünkü Türkmenistan'da eski Pers imparatorluğunun da bir parçası olan Kopet dağlarının eteklerinde bulunan bir vâhadan gelir. Teke ise göçebe bir Türkmen boyudur. At yetiştiriciliği konusunda büyük üne sâhip Tekelerde at yetiştirme sırları babadan oğula aktarılmış, bu sâyede Ahal-tekelerin saf kan kalması sağlanmış. Bunda Tekelerin yaşadığı yerlerin zorlu coğrafi koşulları da pay sâhibidir. Zira bölgenin topografyası târih boyunca burayı savaş ve işgallerden korumuş, burada yetişen atların genetik özellikleri de doğal olarak korunmuştur.

Karakum çölü çetin hayat koşullarıyla, bütün canlılar gibi atları da dayanıklı olmaya zorlar. Bozkır şartlarına uyum sağlamış bir at, üç gün boyunca yiyip içmeden günde 150-200 km yol alabilir. Ahal-teke bu tür bir at. Mûcizevî kâbiliyetleri ve sadâkati sâyesinde insanın en yakın dostu olmuştur. Asâletinin yanında dayanıklı yapısıyla ve gözü karalığıyla tanınmıştır.

1917'deki Bolşevik ihtilâli öncesinde, neredeyse her Türkmen âilesinin

en az bir veya iki atı vardı. Bolşevizm ile birlikte atlar devlete âit çiftliklere yerleştirildi. Aşîretlerin bâzısı atlarını teslim etmek yerine atlarla birlikte İran ve Afganistan'a kaçtı. Fakat gittikleri bu yerlerde de ne kendilerine ne de atlarına uygun koşullar vardı. Bu durumda atların çoğu doğaya bırakıldı ve belki de böylece Ahal-teke ırkının yok olup gitmesi önlenmiş oldu. Gene o yıllarda Ruslar bu atların değerini fark etmiş, 1917'den itibaren şecerelerini tumaya başlamışlardı. Ayrıca atlara ilâhî ya da kutsal atlar anlamına gelen "Argamak" adını yakıştırdılar. O günden beri atların soy ağaçları kayıtlıdır. Her atın bir kimliği vardır. Ayrıca İngiliz ve Alman atlarının soyunun da Ahal-teke'ye dayandığı söylenir.

1991 yılında bağımsızlığına kavuşan Türkmenistan Ahal-teke'yi ulusal servet ilan eder ve atın resmini devlet armasında kullanır. At yetiştiriciliğini de millî bir zanaat olarak kabul eder. Daha da önemlisi dünyâda eşi olmayan bir "At Bakanlığı" kurulur.

At Bakanlığı, atların genetiğinin en iyi koşullarda korunması ve çoğaltılması üzerine çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalara 2012 yılında Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) da destek vermiştir. "Ahal-teke Atının Genetiğinin Korunması" projesi kapsamında Türkmenistan'da incelemeler yapılmış, Türkmen jokeyler için eğitim

programları düzenlenmiştir.

Târihin en saf kan atı olarak tanınan Ahal-teke bugün başta Aşkabat yakınlarındaki Saparmurat Türkmenbaşı Harası'nda olmak üzere ülkenin pek çok yerinde yetiştirilmektedir. Dünya üzerinde yaklaşık 7 bin Ahal-tekenin yaşadığı tahmin edilmektedir. Türkmenistan bir devlet politikası olarak atların ülke dışına çıkarılmasını yasaklamıştır. Resmî hediye olarak devlet başkanlarına gönderilen ya da yarışmalar, sportif faaliyetler için ülke dışına çıkmasına izin verilen atlar ise kısırlaştırılmaktadır.

Ahal-teke, Türkmenistan'da her yerde varlığını hissettirmektedir; Türkmen parası "manat"ın üzerinde, pullarda, halılarda, sanatsal ve kültürel eserlerde vs. Neredeyse Türkmenistan'ın tanıtımını bir başına sırtlanmıştır. Türkmenistan'da Ahal-tekeler için 1992'den beri nisan ayının son haftası bir diğer ismi "Bedev Bayramı" olan at bayramı kutlanmaktadır. Dört gün boyunca süren millî bayram sâyesinde, Türkmen yeni kuşaklarının Ahal-tekeleri millî servet olarak benimsemeleri, koruyup sâhiplenmeleri amaçlanmaktadır. At bayramı kapsamında Ahal-teke güzellik yarışmaları, konserler, resim ve fotoğraf sergileri, çeşitli eğlenceler düzenlenmektedir. Özellikle geçit resminden sonra atların hünerlerinin sergilendiği artistik gösteriler ilgi çekmektedir. 🐾